

La sonrisa de mi madre

L'ora di religione: Il sorriso di mia madre, Marco Bellocchio, 2002

Un artista ateu reb la notícia de la canonització de la seva mare. El fet despertarà tot un seguit de conflictes amb la seva família i sobretot interns

Una paràbola transgressora

Ernesto (Sergio Castellito) és un artista i il·lustrador, separat de la seva dona Irene (Jacqueline Lustig) i amb un fill petit, Leonardo (Alberto Mondini). Ernesto, ateu declarat, es queda d'una peça quan rep la visita d'un sacerdot que l'informa que la seva mare pot ser canonitzada i, des del Vaticà, es reclama la seva presència per donar testimoni de la seva santedat. Ernesto no guarda gaire bon record de la seva mare, una dona freda i desapassionada, assassinada uns anys enrere pel seu germà Edigio (Donato Placido) que era deficient mental. Per acabar-ho d'adobar, el fill, Leonardo, sembla obsessionat per la presència de Déu.

Bellocchio, però, sembla que dubti de si aquesta única trama enganxarà prou l'espectador: hi afegeix un comte tronat digne de la ploma de Dumas (Toni Bertorelli) que reptarà Ernesto a un duel i una guapa professora de religió (Chiara Conti), que a manera de fals profeta temptarà el protagonista però també el traurà del seu retir monàstic. És aquí on la pel·lícula es dispersa una mica i això fa que no acabi d'aprofundir en el conflicte intern d'Ernesto.

Ernesto vs Sergio Castellito

El personatge d'Ernesto (Sergio Castellito, últimament habitual de l'Antiga Audiència: *Va savoir, Deliciosa Martha i Concorrenza Sleale*), esdevé l'eix central de la pel·lícula i se'ns presenta com una persona reflexiva i consistent, un home que viu dedicat a la seva feina i al seu fill, un home que va tancar la porta del passat fa temps i que ni s'imagina els dimonis que en sortiran un cop la torni a obrir.

L'anècdota que posa en marxa l'acció és més aviat surrealista, només cal mirar la cara d'astorament que posa el protagonista quan sent la rocambolesca notícia. A partir d'aquí, la guerra tindrà diferents fronts pel protagonista: el front principal serà la família, on es lliuraran les principals batalles, però després hi ha el seu fill, a qui s'estima moltíssim i que tem sigui abduït per una religió asfixiant, motiu pel qual ell és ara ateu. Però no cal ni dir que l'escenari de la lluita més important serà el seu propi jo. Ernesto es veurà obligat a tornar al passat per poder entendre el present i així despertar del malson que amenaça esdevenir més real que la realitat mateixa.

Sergio Castellito està magnífic en el seu paper d'home sensat, una mica gris,

immers en una trama que el supera. I és en el paper de pare que intenta protegir el seu fill de les tenebres de la religió i en la seva reticència a examinar la relació amb la seva mare on la pel·lícula troba les seves millors escenes.

Família i religió

La pel·lícula que porta com a títol original *L'ora di religione: Il sorriso de mia madre*, sens dubte tracta a parts iguals dos temes prou importants, encara, a la societat italiana contemporània: la influència de la religió catòlica i la de la família aquí simbolitzada per la mare. «És una pel·lícula sobre l'autoritat, la família i l'església. No crec que es pugui veure com a antireligiosa», va dir el director de 62 anys en ser entrevistat a Cannes l'any passat, arran de la polseguera que havia aixecat el tema entre les autoritats eclesiàstiques i altres sectors rancis de la societat.

Bellocchio torna a la càrrega amb dos dels seus temes preferits, que acaben sent un: l'opressió de les institucions, diguem església o família, vers l'individu, i el poder homogeneïtzador de l'establishment vers la soledat de l'home amb principis. El discurs de Bellocchio es fa obvi: l'església, en franca decadència en els nostres dies necessita nous sants,

models exemplars que serveixin d'instruments per la perpetuació del culte. Ben mirat, per l'obtenció de tan alts propòsits, bé s'han de sacrificar algunes petites veritats... això és el que li costa d'entendre a Ernesto quan veu la foto promocional de la mare lluint somriure beatífic i considera que no encaixa gens amb el record que té d'ella.

I la família? Doncs aquesta institució queda igual de ben parada. La família de la pel·lícula funciona com un «lobby». A mesura que estira el fil, Ernesto descobreix la trista realitat que ha mogut la seva família a iniciar tot aquest despropòsit. La visita a la seva tia el confirmarà en el seu escepticisme i posarà en evidència el motiu principal del seu conflicte: l'egoisme i l'avarícia dels seus. És aquí on torna a sorgir la veu de Bellocchio, en la denúncia explícita dels interessos que mouen la canonització i les complicitats per part d'una classe burgesa hipòcrita i que busca només el seu propi benefici material.

Il sorriso de mia madre reestableix la primacia de les relacions humanes i reivindica els sentiments vertaders per damunt de qualsevol tipus d'interessos familiars o dogma religiós.

Les obsessions de Bellocchio

Director poc conegut al nostre país, Bellocchio va començar la seva carrera amb alguns curtmetratges i documentals, però el seu nom no va ser conegut fins al 1965 quan es va estrenar el seu primer llargmetratge *I pugni in tasca*, pel·lícula poc convencional i revolucionària en la qual l'autor dinamitava la família des de la base, com a valor i com a institució. Des de llavors, Bellocchio no ha parat de buscar a través de les seves pel·lícules el

significat profund de l'existència, la pròpia en primer lloc com a mitjà per entendre la dels altres i la del món. Les seves següents pel·lícules *Cina e vicina*, *Nel nome del padre*, *Sabatti il mostro in prima pagina* i *Marcia trionfale* van ser catalogades de «film denúncia». Bellocchio arremetia contra els mecanismes de dominació de les institucions de classe mitjana i el seu poder repressor vers qualsevol forma de rebel·lió.

Lligat amb els temes anteriors, l'autor també fa més d'una incursió, en posteriors pel·lícules com *Salto nel vuoto*, en les regions misterioses de l'inconscient i la borrosa frontera entre el seny i la bogeria. L'obra de Bellocchio, ha estat i continua sent en definitiva l'obra d'algú fidel a si mateix amb totes les contradiccions que això pot suposar.

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Marco Bellocchio

Guió: Marco Bellocchio

Producció: Sergio Pelone

Fotografia: Pasquale Mari

Música: Ricardo Giagni

Nacionalitat: Itàlia

Any: 2002

Durada: 103 minuts

Equip artístic

Sergio Castellitto: Ernesto

Jacqueline Lustig: Irene

Chiara Conti: Diana

Alberto Mondini: Leonardo

Gianni Schicchi: Filippo Argenti

Maurizio Donadoni: Cardinal Piumini

Donato Placido: Edigio

Toni Bertorelli: Conte Bulla

Piera Degli Esposti: tia

Filmografia

2002

L'ora di religione - Il sorriso di mia madre

1999

La balia

1997

Il principe di Homburg di Heinrich von Kleist

1994

Il sogno della farfalla

1991

La condanna

1988

La visione del sabba

1986

Diavolo in corpo

1984

Enrico IV

1982

Gli occhi, la bocha

1980

Salto nel vuoto

1977

Il Gabbiano

1976

Marcia trionfale

1972

Sbatti il mostro in prima pagina

1971

Nel nome del padre

1967

Cina e vicina

1965

I pugni in tasca